

ÖNEMLİ KAVRAMLAR

Ekonomik faaliyet · Ham

madde · Tarım · Hayvancılık · Ormancılık · Madencilik · Sanayi · Ticaret · Ulaşım · Turizm · Hizmet · Birincil ekonomik faaliyetler · İkincil ekonomik faaliyetler · Üçüncül ekonomik faaliyetler · Dördüncül ekonomik faaliyetler · Beşincil ekonomik faaliyetler

1. EKONOMİK FAALİYET NEDİR?

İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılamak ve daha iyi yaşam şartlarına sahip olmak için gelir sağlamak amacıyla yaptıkları etkinliklere ekonomik faaliyet denir.

İnsanın yaşamını sürdürebilmesi için beslenme, giyinme, barınma gibi ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Bu temel ihtiyaçların yanında insanların daha iyi bir yaşam sürebilmek, mutlu olabilmek ve verimli vakit geçirebilmek için istekleri de vardır. İhtiyaç ve isteklerin karşılanması için ekonomik faaliyetler ortaya çıkmıştır.

NEDEN ÖNEMLİ?: Ülkemizin gelişimi ve devamlılığı için ekonomik faaliyetlerin çeşitliliği ve sürekliliği önemlidir.

FARKINDA MIYIZ?: Günlük hayatta ihtiyaçlarımızı karşılamak için birçok ekonomik faaliyetten yararlanırsınız. Bazen bu faaliyetlerin farkında bile olmayız. Kendi gününü düşün: Okula nasıl gittin? Kahvaltıda ne yedin? Dersini kim anlattı? Her birinin arkasında bir ekonomik faaliyet vardır.

2. EKONOMİ NEDEN BU KADAR ÖNEMLİ?

KAYNAK · ATATÜRK'ÜN TÜRKİYE İKTİSAT KONGRESİ KONUŞMASI

Atatürk, Türkiye İktisat Kongresi'nin açılış konuşmasında ekonominin önemini şöyle anlatmıştır:

"...Tam bağımsızlık için şu kural vardır: Millî egemenlik, mali egemenlikle desteklenmelidir. Bizleri bu hedefe götürecek tek kuvvet ekonomidir. Siyasi ve askerî muzafferiyetler ne kadar büyük olursa olsun, iktisadî (ekonomik) zaferlerle taçlandırılmadıkça payidar olamaz..." (Ergin, 1978, s. 184-185)

Ne demek? Bir ülke savaş meydanında ne kadar başarılı olursa olsun, ekonomisi güçlü değilse bu başarı kalıcı olmaz. Payidar kelimesi "kalıcı, sürekli" anlamına gelir. Yani bağımsızlığımız ancak güçlü bir ekonomiyle korunur.

3. DOĞAYA DAYALI EKONOMİK FAALİYETLER

Bazı ekonomik faaliyetler doğrudan doğadan yararlanarak yapılır. Bu faaliyetler diğer üretim kollarına ham madde sağlar.

FAALİYET	TANIMI VE KAPSAMI
Tarım	İnsanların ekme ve dikme yoluyla toprağı işleyerek ürün elde etmesine tarım denir. Meyve, sebze, kuru yemiş gibi ürünler tarımdan elde edilir. Hayvan yemi, unlu mamuller, tekstil, meyve suyu, şeker, yağ üretimi gibi birçok sanayi kolunun ham madde ihtiyacı da tarım faaliyetleri ile karşılanmaktadır.
Hayvancılık	Ürünleri ve güçleri ile insanlara faydalı hayvanların bakımı, beslenmesi, üretimi ve yetiştirilmesini kapsayan ekonomik faaliyettir. Arıcılık, balıkçılık, ipek böcekçiliği, kümes hayvancılığı, büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık bu faaliyetler arasındadır. Dericilik, yün dokuma, et ve süt ürünlerinin üretimi gibi alanlarda ham madde ihtiyacı hayvancılık ile karşılanmaktadır.
Ormancılık	Kereste, tomruk ve yakacak odun elde etmek; mobilya ve kâğıt sanayisi için ham madde sağlamak amacıyla ormanlardan yararlanma faaliyetleridir.
Madencilik	Yer altında bulunan madenleri çıkarma ve işleme faaliyetlerine madencilik denir. Ülkemiz, maden çeşitliliği bakımından dünyada önde gelen ülkelerdendir. Ülkemizde madencilik faaliyetlerinin yaygın olması otomotiv, mobilyacılık, beyaz eşya üretimi gibi sanayi faaliyetlerini de olumlu etkilemektedir.

ORTAK ÖZELLİK: Bu dört faaliyet doğrudan doğal ortama bağlıdır ve ham madde elde edilmesini sağlar. Bu yüzden hepsi birincil ekonomik faaliyet alanında yer alır.



4. ÜRETİM, TİCARET VE HİZMET FAALİYETLERİ

FAALİYET	TANIMI VE KAPSAMI
Sanayi	Ham maddeye makinelerle biçim vererek toplu olarak üretim yapılan ekonomik faaliyettir. Ülkemiz, sanayi çeşitliliği bakımından oldukça zengindir. Sanayi faaliyetleri; besin, maden, makine, kimya, çimento, cam, seramik, dokuma, tekstil gibi kollarla ayrılır.
Ulaşım	Yolcu veya yükün bir yerden başka bir yere aktarılmasıdır. Demir, hava, kara ve deniz yolu vasıtalarıyla yapılan faaliyetleri kapsar. Ulaşım faaliyetlerinin gelişmesi sanayi ve ticaret faaliyetlerini de olumlu etkilemektedir.
Ticaret	Kazanç amacıyla yürütülen alım satım işlerine ticaret denir. Ulaşım ve sanayi faaliyetlerinin gelişmesi, ticaret alanındaki ekonomik faaliyetlerin artmasını sağlar.
Turizm	Dinlenme, eğlenme, görme, tanıma gibi amaçlarla yapılan gezilere turizm denir. Turizm, ülkemizdeki önemli ekonomik faaliyetlerdendir. Ülkemizde doğa, yayla, kültür, termal, sağlık, yaz ve kış turizmi gelişmiştir.
Hizmet	Eğitim, sağlık, haberleşme, bankacılık, güvenlik gibi alanlardaki iş gücü hizmet faaliyetini oluşturur. Ülkemizde birçok kişi hizmet faaliyetinde çalışmaktadır.

5. EKONOMİK FAALİYET ALANLARI

Ekonomik faaliyetler beş alana ayrılır. Bir işin hangi alana girdiğini bulmak için "Bu iş ne yapıyor?" diye sormak yeterlidir.

ALAN	NEDİR?	ÖRNEKLER
1. Birincil	Doğrudan doğal ortama bağlı olarak sürdürülen, ham madde elde edilmesini sağlayan faaliyetlerdir.	Tarım, hayvancılık, ormancılık, madencilik
2. İkincil	Ham maddelerin işlenip kullanılabilir hâle getirildiği faaliyetlerdir.	Sanayi, inşaat, enerji üretimi
3. Üçüncül	İnsanların ihtiyaç duyduğu hizmetleri kapsar. Hizmete yönelik yapılan ekonomik faaliyetler ile ilişkilidir.	Eğitim, sağlık, hukuk, büro hizmetleri, ticaret, ulaşım, finans, turizm, güvenlik
4. Dördüncül	Teknolojinin gelişimi ile bilginin toplanması, işlenmesi ve yayılması amacıyla yapılan çalışmalardır.	Grafik tasarım, reklam yayıncılığı, çevrim içi hizmetler
5. Beşincil	Karar verme, yönetim ve kontrol etme faaliyetleri bu alanda yer almaktadır.	Büyük şirket ve ülke yöneticiliği



6. HANGİ MESLEK HANGİ ALANDA?

Aynı ilde yaşayan insanlar farklı ekonomik faaliyet alanlarında çalışır. Aşağıdaki örnekleri inceleyin.

ÇALIŞAN	EKONOMİK FAALİYET ALANI
Hayvancılık yapan Hasan Bey	Birincil ekonomi
Pamuk yetiştiren Ahmet Bey	Birincil ekonomi
Şeker fabrikasında çalışan Cemil Bey	İkincil ekonomi
Doktor Ethem Bey	Üçüncül ekonomi
Öğretmenlik yapan Kübra Hanım	Üçüncül ekonomi
Turist rehberi Aynur Hanım	Üçüncül ekonomi
AR-GE çalışması yapan Ali Bey	Dördüncül ekonomi
Araştırma biriminde çalışan Selime Hanım	Dördüncül ekonomi
Belediye Başkanı Hilal Hanım	Beşincil ekonomi

7. ÖRNEK OLAY - BİR BALIN YOLCULUĞU

ARICILIK VE ARI ÜRÜNLERİ - BEŞ ALAN BİR ARADA

Aynı ürünün etrafında çalışan beş kişi, beş farklı ekonomik faaliyet alanında yer alabilir. Aşağıdaki örnekleri oku ve kimin hangi alanda olduğunu takip et.

Derya · Ordu: "Geçimimi arıcılık faaliyetleri ile sağlıyorum. İlimiz çiçekli bitki türü bakımından zengindir. Bal, polen, propolis, arı sütü üretmek ülke ekonomisine katkıda bulunuyorum." → Birincil

Hatice · Kocaeli: "Çikolata fabrikasında çalışıyorum. Yeni ürünümüz olan balı çikolataya hem yurt içinden hem de yurt dışından çok talep oldu." → İkincil

Sinem · İzmir: "Türkiye'nin değişik bölgelerinde arıcılık yapan kişilerle iletişime geçiyorum. En kaliteli arı ürünlerini alıp dükkanımda müşterilerime sunuyorum." → Üçüncül

Abdullah · Eskişehir: "İl Tarım ve Orman Müdürlüğünde kimyager olarak çalışıyorum. Propolisin sağlık alanında kullanımına yönelik AR-GE çalışmaları yapıyorum." → Dördüncül

Nuri · Kırklareli: "Arı Yetiştiricileri Birliğinde başkanlık yapıyorum. Yaşadığım ilde arıcılığı destekliyor, geliştirmeye yönelik etkinlikler düzenliyorum." → Beşincil

Sonuç: Ordu ilinin çiçekli bitki zenginliği, orayı ülkemizde en fazla arıcılık yapılan iller arasına sokmuştur. Görüldüğü gibi tek bir üründen beş faaliyet alanı doğabilir.

8. COĞRAFI ÖZELLİKLER EKONOMİYİ NASIL ETKİLER?

Yer şekilleri, iklim, bitki örtüsü, su kaynakları, yer altı ve yer üstü kaynaklar ekonomiyi etkileyen coğrafi özelliklerdir. Farklı coğrafi özelliklere sahip ülkemizde ekonomik faaliyetler de çeşitlilik göstermektedir.

COĞRAFI ÖZELLİKLER EKONOMİYİ BELİRLER

1 YER ŞEKİLLERİ Dağ, ova, yayla	2 İKLİM Sıcaklık, yağış, güneşli gün	3 BİTKİ ÖRTÜSÜ Orman, çayır, çiçekli bitkiler	4 SU KAYNAKLARI Deniz, göl, akarsu	5 YER ALTI KAYNAKLARI Madenler
--	---	--	---	---

KISACA: Bir ilin coğrafyası nasılsa, o ilde gelişen ekonomik faaliyet de ona göre olur. Denizi olan ilde balıkçılık ve yaz turizmi, çayırı bol ilde büyükbaş hayvancılık gelişir.



9. İLLERİMİZDEN ÖRNEKLER

İL	COĞRAFI ÖZELLİĞİ	GELİŞEN EKONOMİK FAALİYET
İstanbul	Ulaşım ağı zenginleşmiştir.	Ticaret ve sanayi faaliyetlerine bağlı ekonomik faaliyetler gelişmiştir.
Ankara	Eğitim, sağlık, haberleşme, bankacılık ve ulaşım gelişmiştir.	Hizmete yönelik ekonomik faaliyetler daha fazladır.
Çanakkale	Tarihî mekânlarla ünlüdür.	Kültürel turizme bağlı ekonomik faaliyetler gelişmiştir.
Muğla	Yaz mevsimi uzun sürer, denize kıyısı vardır.	Yaz turizmine bağlı ekonomik faaliyetler gelişmiştir.
Antalya	Kış ayları ılıman geçer.	Seracılığa bağlı ekonomik faaliyetler yapılmaktadır.
Adana	Elverişli iklime ve verimli arazilere sahiptir.	Tarım faaliyetleri için uygun bir yerdir.
Rize	Ormanlık alanlar geniş yer kaplar.	Orman ürünlerine yönelik ekonomik faaliyetler yapılır.
Trabzon	Ülkemizin göl, akarsu ve denizleri balıkçılığa elverişlidir.	Balıkçılık faaliyetleri yapılır.
Kars	Dağ çayırları geniş yer kaplar.	Büyükbaş hayvancılığa yönelik ekonomik faaliyetler yapılır.
Erzurum	Kar yağışı boldur, dağlık bölgelere sahiptir.	Kış turizmine bağlı ekonomik faaliyetler yaygındır.
Hakkâri	Yaylalar geniş yer kaplar, çiçeksi bitkiler çoktur.	Arıcılık faaliyetleri yaygındır.
Batman	Madenler çıkarılıp işlenir.	Madencilğe bağlı ekonomik faaliyetler yapılır.

10. EKONOMİK FAALİYETLER BİRBİRİNİ ETKİLER

Ekonomik faaliyetler tek başına durmaz. Biri gelişince diğerleri de gelişir. Aşağıdaki bağlantılara dikkat et.

- Ulaşımın gelişmesi → sanayi ve ticaret faaliyetlerini olumlu etkiler.
- Ulaşım ve sanayinin gelişmesi → ticaret alanındaki ekonomik faaliyetlerin artmasını sağlar.
- Madenciliğin yaygın olması → otomotiv, mobilyacılık, beyaz eşya üretimi gibi sanayi faaliyetlerini olumlu etkiler.
- Tarım → hayvan yemi, unlu mamuller, tekstil, meyve suyu, şeker ve yağ üretimine ham madde verir.
- Hayvancılık → dericilik, yün dokuma, et ve süt ürünlerinin üretimine ham madde verir.
- Ormancılık → mobilya ve kâğıt sanayisine ham madde verir.

SONUÇ: Bir ilde ekonomik faaliyetlerin çeşitli olması, o ilin ekonomisini güçlendirir. Bu yüzden ülkemizin gelişimi ve devamlılığı için ekonomik faaliyetlerin çeşitliliği ve sürekliliği önemlidir.

11. İLİMİZDEKİ EKONOMİK FAALİYETLERİ NASIL ÖĞRENİRİZ?

Yaşadığın ildeki ekonomik faaliyetleri öğrenmek için resmî kurumların genel ağ adreslerinden yararlanabilirsin.

- Valilik
- İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
- Kaymakamlık
- Diğer resmî kurumlar

Belirlediğin ekonomik faaliyetleri alanlarına göre gruplandırıp bir sınıflandırma tablosu oluşturabilirsin. Ayrıca ailen ve yakın çevrendeki kişilerin mesleklerinden yola çıkarak bu mesleklerin hangi ekonomik faaliyetlerle ilişkili olduğunu bulabilirsin.

SUNARKEN: Hazırladığın sınıflandırma tablosunu sınıfta sun. Sunum sırasında arkadaşlarını dikkatle dinle; duygu ve düşüncelerini saygılı bir şekilde ifade et.



12. EKONOMİK FAALİYETLERİ KORUMA BİLİNCİ

Ülkemiz için önemli olan ekonomik faaliyetleri bilmek, tanımak ve bu faaliyetler için koruma bilincine sahip olmak gerekir. Ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilir bir şekilde yürütülmesi, hem yaşadığımız il hem de ülkemiz ekonomisi açısından önemlidir.

ÖRNEK OLAY · BİR İLİN EKONOMİK PORTRESİ

"Yaşadığım il farklı coğrafi özelliklere sahiptir. İlimizin etrafını çeviren dağlarımızda çayır alanlar geniş yer kaplamaktadır. Güneşli gün sayımızın çok olması, halkın seracılık faaliyetleri yapmasına olanak sağlamıştır. Mavi bayraklı plaja sahip olduğumuz için çevre illerden insanlar sahilimizi tercih ederler. İl merkezinde yer alan şeker fabrikasından gelen koku, bazı günlerde çok rahatsızlık vermektedir. Büyükşehir belediye başkanımız, hem şeker fabrikasının hem de organize sanayinin şehir merkezi dışında bir yere taşınacağı yönünde basın açıklaması yapmıştır."

Seracılık → tarım (birincil) · Şeker fabrikası ve organize sanayi → sanayi (ikincil) · Mavi bayraklı plaj → turizm (üçüncül) · Belediye başkanlığı → yönetim (beşincil)

Şehrin tam içindeki fabrikanın kokusu halkı rahatsız ediyor.

Fabrikanın ve organize sanayinin şehir dışına taşınması; hem üretimin sürmesini hem de şehirde yaşamın rahatlamasını sağlar.

Ders: Ekonomik faaliyetler durmamalı, ama çevreye ve insana zarar vermeden sürdürülmelidir.

13. HIZLI TEKRAR

- Ekonomik faaliyet: Gelir sağlamak amacıyla yapılan etkinlikler.
- Tarım: Ekme ve dikme yoluyla toprağı işleyip ürün elde etmek.
- Hayvancılık: Faydalı hayvanların bakımı, beslenmesi, yetiştirilmesi.
- Ormancılık: Kereste, tomruk, odun; mobilya ve kâğıt sanayisine ham madde.
- Madencilik: Madenleri çıkarma ve işleme.
- Sanayi: Ham maddeye makinelerle biçim verip toplu üretim.
- Ticaret: Kazanç amaçlı alım satım | Ulaşım: Yolcu ve yük taşıma.
- Turizm: Dinlenme, eğlenme, görme, tanıma amaçlı geziler.
- Hizmet: Eğitim, sağlık, haberleşme, bankacılık, güvenlik.
- 5 alan: Birincil, ikincil, üçüncül, dördüncül, beşincil.

"Siyasi ve askerî muzafferiyetler ne kadar büyük olursa olsun, iktisadî (ekonomik) zaferlerle taçlandırılmadıkça payidar olamaz."

— Mustafa Kemal Atatürk · Türkiye İktisat Kongresi açılış konuşması